

Izvorni znanstveni rad
UDK 929:52
656.61(497.16 Boka Kotorska)(091)
Primljeno: 9. 4. 2009.

IZ PROŠLOSTI BOKE: PRČANJSKA OBITELJ FLORIO

LOVORKA ČORALIĆ

SAŽETAK: Obitelj Florio ubrajala se u 18. i 19. stoljeću među vodeće pomorsko-trgovačke obitelji iz bokeljskog naselja Prčanj, a njihovi su zapaženi potomci imali nemalu ulogu u raznim sastavnicama gospodarske i kulturne razmjene između dviju jadranskih obala. Tragom postojećih saznanja iz historiografije, kao i na osnovu uvida u arhivsku građu iz Istorijskog arhiva u Kotoru i (u većem opsegu) Arhiva bratovštine Sv. Jurja i Tripuna u Mlecima, u ovom se prilogu kronološki prikazuje djelovanje pojedinih članova obitelji Florio. Ponajprije se obrađuje njihov udio u bokeljskom i jadranskom pomorstvu i brodarstvu, ali i njihova uloga u društvenoj, crkvenoj i kulturnoj povijesti Prčanja.

Mercatores et Nautae: povijesni razvoj Prčanja

U prošlim je stoljećima područje Boke kotorske činilo sastavni dio hrvatske povijesti i kulture. Nalazeći se u sastavu mletačkih stečevina na istočnojadranskoj obali, gospodarski usmjereni na brodarstvo i trgovinu, bokeljski su kaptani svojim navama i fregadunima dopirali i do najudaljenijih svjetskih luka, a njihova je pomorska vještina uz junaštvo iskazivana u pomorskim bitkama i istraživačkim ekspedicijama pod mletačkim i (kasnije) austrijskim državnim stijegom. Duhovno ozračje i kulturna usmjerenost Boke svih je proteklih stoljeća bila upravljena zapadnom civilizacijskom ozračju, nalikujući unutrašnjom fizionomijom, kulturom življenja i mentalitetom žiteljstva ostalim gradskim komunama dalmatinske obale. Crkveni život gradova i naselja Boke imao je izrazito katoličko obilježje, o čemu svjedoče brojne crkve, samostani i zavjetne

Lovorka Čoralić, znanstvena savjetnica u Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu.
Adresa: Hrvatski institut za povijest, Opatička 10, 10000 Zagreb. E-mail: lovorka@isp.hr

kapele, kako one monumentalnih, katedralnih dimenzija i sjaja, tako i one manje i vanjstinom neugledne, a koje unutarnjom dekoracijom predstavljaju prave dragulje kulturne prošlosti Hrvata na ovim prostorima.

Jedan od tipičnih bokeljskih gradića zasigurno je i Prčanj, naselje smješteno na četiri kilometra dugoj morskoj obali, u podnožju šumovitog i kamenitog Vrmca. U srednjem vijeku Prčanj je neznatno naselje koje se u povijesnim vremenima spominje od početka 14. stoljeća (od 1326. godine). Glavnina prčanjskog zemljišta pripada tada benediktinskoj opatiji Sv. Jurja na otočiću ispred Perasta, crkvi Sv. Marije (Koleđata) u Kotoru te kotorskim plemićkim obiteljima. Do 16. stoljeća stanovnici Prčanja pretežito žive ponad mora i bave se poljodjelstvom, da bi sredinom istoga stoljeća, kupnjom zemljišta uz obalu i izgradnjom manjih brodova u kotorskom brodogradilištu, započela njihova usmjerenost na pomorstvo, koje će uskoro postati osnovni izvor gospodarskog blagostanja. Zajedno sa svojim susjedima, Peraštanima i Dobročanima, Prčanjani s vremenom postaju vodeći posrednici u trgovačkoj razmjeni između istočnojadranske obale i unutrašnjosti s lukama zapadnog Jadrana i Sredozemlja. Prčanjski pelizi, tartane, brigantini, barkovi, fregaduni, nave, trabakuli i brikovi plove Sredozemljem i Crnim morem, trguju s talijanskim lukama u Livornu, Genovi, Anconi, Mlecima i Trstu, ali i s udaljenom Barcelonom, Marseillesom i Toulonom. Vodeće prčanjske pomorsko-trgovačke obitelji (Beskuća, Đurović, Florio, Lazari, Luković, Sbutega, Verona, Visin i dr.) osnivaju podružnice u Carigradu, Aleksandriji, Smirni, Korintu i na Krfu, a u Mlecima, gdje su izuzeti od uvozne carine, imaju vlastite trgovačke poslovnice i prodajna mjesta na "Obali od Hrvatov" (Riva degli Schiavoni). Ponajviše se trguje uljem, grčkim i crnogorskim sirom, vunom, lojanicama, suhim mesom (kaštradina), usoljenom ribom, suhim smokvama, grožđem, kožama, dalmatinskim vinom i žitom iz Grčke i Male Azije. Vrhunac trgovačko-pomorske djelatnosti Prčanj dostiže u 18. stoljeću, u predvečerje propasti Mletačke Republike. Zavidan gospodarski razvoj odrazio se na visoku razinu kulture življenja stanovnika Prčanja, poglavito vodećih poduzetničkih obitelji, koje su gradnjom raskošnih palača, zavjetnih crkava i kapela, brojnim donacijama slika i predmeta umjetničkog obrta, pridonosile podizanju općeg blagostanja i materijalne kulture grada. Iz tog vremena potječu i dva najpoznatija sakralna zdanja u Prčanju: crkva Sv. Nikole (1739. godine) i Bogorodičin hram (gradnja započeta 1789. godine, a dovršena početkom 20. stoljeća).

Umijeće prčanjskih pomoraca i nadaleko poznatu brzinu njihovih brodova uočila je i koristila državna vlast, povjeravajući prčanjskim brodarima od 1625.

godine vršenje opasne i zahtjevne službe prijevoza državne pošte između Krfa, Kotora, Zadra i Mletaka. Grad je u tu svrhu držao pod stalnom spremom dvije opremljene gajete ili filuke s devet članova posade, a naknada se isplaćivala u novcu i dvopeku. Uz dozvolu mletačkih vlasti, Prčanjani su smjeli prevoziti i privatnu poštu, što se smatra najstarijim oblikom poštanskog prometa na Jadranu. Povlasticu prijenosa pošte prčanjanski su pomorci zadržali sve do pada Mletačke Republike.

Pomorska vještina prčanjaskih pomoraca najviše je došla do izražaja tijekom mletačko-turskih ratova, kada njihovi brodovi sudjeluju u pomorskim bitkama u Jadranskom i Egejskom moru te na Levantu. Prčanjani su kao mornari na kotorskoj galiji imali zapaženu ulogu u Lepantskoj bici 1571. godine, a sa Perašanima su uspješno ratovali protiv osmanlijskih gusara u valonskoj luci 1638. godine. Tijekom Kandijskog (1645/69.) i Morejskog (1684/99.) rata istaknuli su se prilikom osvajanja Risna (1648.), Herceg-Novog (1687.), te u bitkama u Hercegovini kod Klobuka i Trebinja (1691.). Kao zapovjednici prčanjaskih ratnih brodova u mletačkoj službi posebno su se istakli i zaslužili visoka vojna odlikovanja članovi obitelji Đurović, Luković, Maras, Musacchia, Lazari, Sbutega i Zerman.

Sve do početka 18. stoljeća upravno podložan Kotoru, Prčanj je, poradi zasluga iskazanih Republici, dukalom mletačkoga dužda Alvisea Moceniga od 25. rujna 1704. godine postao zasebna općina (komunitad). Vezu sa državnom vlašću u Mlecima održavala su dva poslanika - ambašiatura, kojima je bila dužnost da u Senatu predstavljaju i zastupaju općinske interese. Općina je imala pravo izdavati dozvole za putovanja, razrezivati pristojbe za trgovinu i brodarstvo. U mirno doba brinula se o održavanju mira i reda te je nadzirala službu prijenosa državnih spisa i za to uvijek imala u pripremi dvije gaete i filuke.

Opći prosperitet mjesta u 18. stoljeću pridonio je demografskom rastu naselja. Od malog bokeljskog mjesta, koje je 1565. imalo 37 kuća, Prčanj 1730. godine broji 111 kuća i 758 žitelja, a 1844. godine u gradiću živi 1.278 stanovnika.

U političkom je smislu Prčanj uglavnom slijedio sudbinu Kotora i ostatka Boke za vrijeme prve austrijske (1797/1806.), ruske (1806/7.), francuske (1807/14.) i druge austrijske uprave (1814/1918.). U doba druge austrijske uprave prčanjaska je općina nosila naziv *Comune amministrativo di Perzagno*, u kojoj je vlast činilo Upraviteljstvo s predsjednikom (*podestà*), prisjednicima (*assessori*) i općinskim vijećem. U 19. stoljeću dešavaju se, međutim, dramatične

državno-političke promjene, koje će se u velikoj mjeri odraziti na gospodarski i društveni razvoj Prčanja. Gospodarska konjunktura, koja je preživjela pad Mletačke Republike i doba prve austrijske vlasti, prestaje u doba napoleon-skih ratova i pomorske blokade južnoga Jadrana. Iako gospodarski uzdrmani, prčanjski brodari sredinom 19. stoljeća uspijevaju iznova ustrojiti snažnu trgovačku flotu i steći značajan kapital (mahom prenesen u Trst). Konačan i nepovratni udar prčanjskom (kao i bokeljskom) pomorstvu i trgovini donio je prijelaz plovidbe s jedrenjaka na parobrod. Tada se već otprije načeto prčanjско pomorstvo ne uspjeva oporaviti ni organizirati u iole ozbiljniju konkurenciju *Austrijskom Lloyd*u. Time je, sažeto rečeno, završeno “zlatno doba” bokeljskog i prčanskog pomorstva, trajno posvjedočenje kojega su nam danas još uvijek prisutna kapetanska zdanja (“palaci”), monumentalna Bogorodičina crkva, zavjetne slike te diljem raznih muzeja i privatnih zbirki raspršeni saloni prčanj-skih pomoraca i trgovaca.¹

Iznimno važnu ulogu u povijesti Boke i Prčanja imale su tamošnje vodeće pomorsko-trgovačke obitelji, neodvojiv čimbenik društvene, gospodarske, kulturne i crkvene prošlosti toga kraja. U raščlambi koja će uslijediti u ovoj cjelini teži se, tragom objavljenih vrela i dostupnih saznanja iz historiografije, kao i na osnovu uvida u izvorno gradivo iz kotorskog arhiva (Istorijski arhiv u

¹ Sažete podatke o povijesnom razvoju Prčanja usporedi u enciklopedijsko-leksikonskim edicijama: *Enciklopedija Jugoslavije*, sv. VI. Zagreb, 1965: 595-596; *Pomorska enciklopedija*, sv. VI. Zagreb, 1983: 415 (tekst: Miloš Milošević); *Likovna enciklopedija Jugoslavije*, sv. II. Zagreb, 1988: 627 (tekst: Pavle Mijović i redakcija); *Pomorski leksikon*, Zagreb, 1990: 631; *Hrvatski leksikon*, sv. II. Zagreb, 1997: 306; *Hrvatska opća enciklopedija*, sv. VIII. Zagreb, 2006: 741. Za cjelovitiji uvid u povijest Prčanja usporedi knjige don Nika Lukovića (*Prčanj: historijsko-estetski prikaz*. Kotor, 1937; *Bogorodičin hram u Prčanju*, Kotor, 1965), a za istraživača značajnu uporabljivost imaju i neke monografije o povijesti Boke kotorske (Niko Luković, *Boka Kotorska*. Cetinje, 1951; Miloš Milošević, *Pomorski trgovci, ratnici i meceni: studije o Boki Kotorskoj XV-XIX stoljeća*, priredio Vlastimir Đokić. Podgorica-Beograd, 2003; Lovorka Čoralić, *Iz prošlosti Boke - odabrane teme*. Samobor, 2007). Usporedi i pojedinačne radove koji se ponajprije bave pomorskom poviješću Prčanja: Krsto Sbutega, »Jedan prilog istoriji Prčanja.« *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 3 (1955): 127-129; Niko Luković, »Prčanjско brodarstvo XVIII vijeka.« *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 5 (1956): 103-109; Niko Luković, »Posljednje razdoblje pomorstva Prčanja (1814-1890).« *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 9 (1960): 193-209; Niko Luković, »Prčanj - pomorsko naselje.«, u: *Pomorski zbornik povodom 20-godišnjice Dana mornarice i pomorstva Jugoslavije 1942-1962*, sv. II. Zagreb, 1962: 1885-1889; Anton Botrić, »Pomorska privreda Prčanja u prošlosti.«, u: *12 vjekova Bokeljske mornarice*. Beograd, 1972: 79-89; Lovorka Čoralić, »Iz prošlosti Prčanja u XVII. st. (admiral Bokeljske mornarice - Tripun Luković).«, u: *Spomenica Ljube Bobana 1933.-1994.*, Zagreb, 1996: 95-103; Anita Mažibradić, »Prčanj - biser u riznici Boke.« *Hrvatska revija* 7/2 (2007): 38-43; *Pomorstvo Prčanja od XVII do kraja XIX vijeka* (Katalog izložbe, autorica Radojka Jančićević). Kotor, 2007.

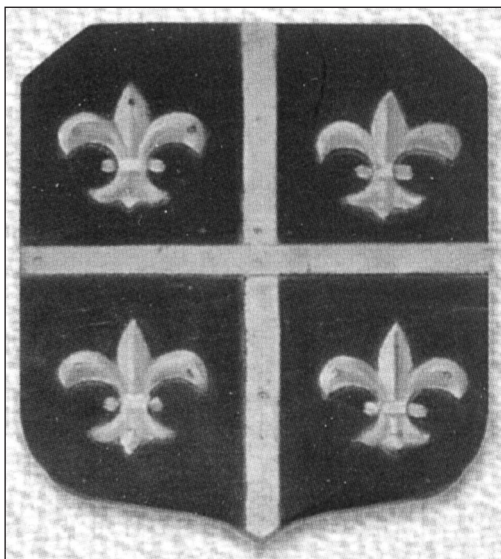
Kotoru, dalje: IAK) i (u mnogo većoj mjeri) Arhiva bratovštine Sv. Jurja i Tripuna u Mlecima (Archivio della Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone, dalje: ASD), ukazati na prčanjnsku obitelj Florio i njezine zaslužne odvjete. U središnjem dijelu rada sažeto ću, kronološkim slijedom, prikazati kronologiju djelovanja pojedinih odvjeta te zapažene bokeljske obitelji (ponajprije u 18. i 19. stoljeću, vremenu koje se poklapa s najvećim usponom bokeljskog i prčanjnskog brodarstva i trgovine), te potom, na osnovu uvida u istraživanja načinjena u mletačkim pismohranama, ukratko ukazati na njihovo djelovanje u Mlecima i ulogu u tamošnjoj bratovštini hrvatske iseljeničke zajednice.²

Brodari, trgovci, svećenici: odvjete obitelji Florio u prošlosti Boke i Jadrana

Obitelj Florio ubrajala se među nekoliko vodećih prčanjnskih pomorsko-trgovačkih obitelji te su od stjecanja upravne samostalnosti Prčanja početkom 18. stoljeća iz njezinih redova redovito birani članovi gradskog vijeća i uprave. U povijesnim se vrelima prezime obitelji susreće i u hrvatskim inačicama Cvietić, Cvijetić i Cvietković. Drži se da su u 15. stoljeću obitali u Kotoru, odakle je jedan član obitelji iselio u Mletke i prezime talijanizirao u Florio, otada redovito prisutno za sve ogranke toga bokeljskog roda. Koncem 16. ili početkom 17. stoljeća obitelj iseljava u Prčanj,³ gdje ubrzo postaje jednom od tamošnjih vodećih pomorskih i trgovačkih obitelji, a brojni njezini odvjete zauzimaju zapažena mjesta u prčanjnskoj crkvenoj i kulturnoj povijesti. Doba njihova punog prosperiteta u cijelosti se poklapa s gospodarskim i kulturnim procvatom Prčanja i Boke (od druge polovice 18. stoljeća do oko sedamdesetih godina 19. stoljeća), te će i ovaj rad biti ponajprije usmjeren na odvjete obitelji Florio koji su u tom razdoblju živjeli i djelovali. Na osnovu općih podataka o pomorsko-trgovačkoj djelatnosti prčanjnskih rodova, te tako i o obitelji Florio, saznajemo da su koncem 18. i tijekom 19. stoljeća razvili opsežno trgovačko poslovanje sa istočnim Sredozemljem i Crnim morem. Djelujući katkada u

² Sažete podatke o obitelji Florio vidi u tekstu Tatjane Delibašić u *Hrvatskom biografskom leksikonu*, sv. IV. Zagreb, 1998: 302-303. O obitelji Florio pisala sam u tekstovima znanstveno-popularnog obilježja. Vidi: Lovorka Čoralić, »Iz prošlosti Boke: prčanjnska kapetanska obitelj Florio.« *Matica. Časopis Hrvatske matice iseljenika* 51/12 (2001): 52-53. Isto je objavljeno i u: *Hrvatski glasnik: Glasilo Hrvata Crne Gore*, Kotor, 3/18 (2005): 36-37. U ovom su prilogu postojeća saznanja nadopunjena brojnim novim podacima.

³ Prema pisanju don Nika Lukovića, najboljeg poznavatelja povijesti prčanjnskih rodova, postojao je i jedan ogranak obitelji Florio s nadimkom Tepalo. Taj je rod uselio u Prčanj iz Perasta oko 1630. godine. Vidi: N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 137.

Slika 1. Grb obitelji Florio

poslovnoj suradnji s drugim prčanjanskim obiteljima, članovi obitelji Florio bili su tada učestalo prisutni u Mlecima. Ondje su, kao i drugi Prčanjani, bili oslobođeni od uvoznih carina, a ponajprije su trgovali sirom uvezenim iz Grčke. U tom su cilju, zajedno sa obitelji Verona, u grčkim gradovima Korintu i Tebi uspostavili trgovačke kuće koje su se ponajprije bavile otkupom sira i njegovim izvozom u zapadni dio Sredozemlja.⁴ U tom se razdoblju odvjetci obitelji Florio bilježe kao privremeni ili stalni stanovnici raznih istočnojadranskih obalnih gradova (ponajprije se spominju u Mlecima, Trstu, Rijeci i Bakru), a u koje se nakon propasti Privedre Republike sve više premješta njihov stečeni kapital i osnova poslovne djelatnosti.⁵

Spomenuto je da izrazitije djelovanje odvjetaka obitelji Florio u pomorstvu i trgovini Prčanja i Boke bilježimo od 18. stoljeća. U to ih vrijeme, kada je glavnina njihove pomorsko-trgovačke djelatnosti još uvijek upravljena na Jadran i Sredozemlje, bilježimo kao često prisutne trgovačke poduzetnike u gradovima

⁴ N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 32. O trgovačkim vezama obitelji Florio s Levantom i Crnim morem usporedi: A. Botrić, »Pomorska privreda Prčanja u prošlosti.«: 84.

⁵ Sredinom 19. stoljeća jedan se ogranak obitelji Florio iseljeva u Bakar (braća Aleksandar, Matija i Toma Florio, sinovi pokojnoga Jurja). O tome više usporedi: Radojica Barbalčić, »Obitelj Florio sa Prčanja u brodarstvu Bakra polovicom XIX stoljeća.« *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 25 (1977): 91-102.

zapadne obale Jadrana. Tako se, primjerice, već 1722. godine u Anconi (Jakini) u više navrata bilježi tartana vlasnika (paruna) broda Marka Florija. Teret koji prevozi čine uglavnom žito, duhan, sukno i kože, a plovidbeni se pravac odvija na relaciji Boka (zabilježeno je da polazi iz Herceg-Novoga) - Ancona.⁶ U istom se stoljeću, ali mahom u njegovoj drugoj polovici, još nekoliko članova obitelji Florio bilježi u svojstvu pomorskih poduzetnika i vlasnika brodova. Godine 1764/97., kao vlasnik peliga i trabakula spominje se Josip (Jozo) Florio (1784. zabilježena su njegova putovanja na relaciji Ancona - Kvarner).⁷ U istom je razdoblju aktivan i Ivan (Ivo) Florio, vlasnik peliga koji tijekom osamdesetih godina 18. stoljeća učestalo trguje istočnim Sredozemljem (trgovina grožđem i uljem) i sjevernim Jadranom (Trst), a zanimljivo je (prema navodu iz knjige don Nika Lukovića) da se u godini propasti Mletačke Republike njegov brod nalazio pod zastavom Osmanskoga Carstva (pelig *Santissima Annunziata*, kapetan Špiro Marassi).⁸ U godinama uoči pada Serenissime bilježe se i poslovna putovanja Vicka Florio. Vlasnik je peliga *Il Postiglione del Levante*, s kojim 1797. godine obavlja trgovačka putovanja (prijevoz drva) na relaciji Mleci - Zakint (Zákynthos, otok u Jonskome moru).⁹ Vickov je rođak pomorski poduzetnik i mecena Blaž Paškov Florio. Godine 1789. bilježi se kao kapetan peliga *Natività della Madonna* na plovidbi iz Mletaka u Grčku (Kefallonia), a 1797. godine zapovijeda brigantinom *Lo Spirito Santo* na relaciji Mleci - Zakint. Blaž se spominje i kao jedan u nizu brojnih darovatelja župne crkve u Prčanju - godine 1794. darovao je tamošnjoj riznici jedan u srebro okovan misal.¹⁰

⁶ Nikola Čolak, *Hrvatski pomorski regesti (Regesti marittimi croati)*, sv. II. (Settecento, I parte: Navigazione nell'Adriatico). Padova, 1993: 94-95, 256. Podatke o Marku Florio saznajemo i na osnovu uvida u oporučni spis njegove supruge Anđelike (*Angelica*), napisan u Prčanju 1744. godine. Vidi: *Sudsko-notarski spisi, Marino Gheltof (1742-1745): 192-192', 213-213'* (3. VIII. 1744.) (Istorijski arhiv u Kotoru, dalje: IAK).

⁷ N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 417; N. Čolak, *Hrvatski pomorski regesti (Regesti marittimi croati)*, sv. I. (Settecento, I parte: Navigazione nell'Adriatico). Venecija-Padova, 1985: 372.

⁸ N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 422-423; N. Luković, »Prčanjnsko brodarstvo XVIII vijeka.«: 104.

⁹ N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 420; N. Čolak, *Hrvatski pomorski regesti*, sv. I: 349.

¹⁰ N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 309; N. Čolak, *Hrvatski pomorski regesti*, sv. I: 337, 349. Kao jedan od darovatelja Bogorodičina hrama u Prčanju bilježi se u prvoj polovici 18. stoljeća Antun Florio. Godine 1728. nabavio je u Mlecima i svojoj matičnoj crkvi (za oltar Sv. Križa) poklonio raspelo (rad mletačke drvorezbarske radionice s početka 18. stoljeća). Isti se tijekom šezdesetih godina bilježi kao gradski sudac u Prčanju te kao vlasnik peliga *Madonna del Carmine*. Vidi: N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 299-300; N. Luković, »Prčanjnsko brodarstvo XVIII vijeka.«: 104.; N. Čolak, *Hrvatski pomorski regesti*, sv. I: 329.

Posljednjih godina 18. stoljeća djelatna je i Petar Florio, zastupnik (prokurator) prčanske općine u Mlecima 1797. godine (doba smjene vlasti u Dalmaciji i tijekom uspostave prve austrijske uprave). Isti se bilježi i kao aktivan trgovački poduzetnik i vlasnik peliga *Lo Spirito Santo e la Natività della Madonna* (kapetan je prčanski pomorac Lazar Lazari), s kojim se na relaciji Ancona - Grčka prevozi sir.¹¹ Posljednjih godina 18. stoljeća rođen je Mihovil (Miho) Florio, prčanski svećenik, slikar, pjesnik i životopisac (1794-1864), jedan od istaknutijih (i u historiografiji više zabilježenih) odvjetaka te prčanske obitelji. Osnovnu je naobrazbu stekao kod franjevačkih redovnika u Prčanju, a potom, od 1812. godine, u Liceju Sv. Katarine u Mlecima studira teologiju i filozofiju te uči slikarstvo u tamošnjim umjetničkim radionicama (ponajprije kod Francesca Mussola). Po završetku studija (1816. godine), Mihovil djeluje kao svećenik u rodnom Prčanju. Tijesno je surađivao s kotorskim biskupima Stjepanom Pavlovićem Lučićem (od 1828. godine je njegov pomoćnik u obavljanju vizitacija Kotorske biskupije) i Markom Kalogjerom, koji ga je 1857. godine imenovao apostolskim protonotarom. Bio je pristaša Ilirskog pokreta i održavao veze s Ljudevitom Gajem i Ivanom Kukuljevićem Sakcinskim. Slikarstvom se bavio amaterski - prema mišljenju povjesničara umjetnosti, njegovi su radovi (sakralna tematika) osrednje umjetničke kvalitete. Izdvajaju se slike "Sv. Petar s ključem i pijetlom" (pinakoteka župne crkve u Prčanju) te oltarne pale Sv. Jurja u Bogdašićima i Sv. Roka u Lepetanima i Donjoj Lastvi. Pisao je epigrame i elegije, a u rukopisu su sačuvane njegove studije o starokršćanskoj crkvi Sv. Tome u Prčanju, kao i životopis kotorskoga biskupa Marka Antuna Gregorine (*Marci Antonii de Comitibus Gregorina Episcopi Catharensis*).¹²

Obitelj Florio nastavila je i tijekom najvećeg dijela 19. stoljeća uspješnu i razgranatu trgovačko-pomorsku aktivnost koja je, kao i u prethodnom stoljeću, zahvaćala sve važnije luke Jadrana, Sredozemlja, Crnoga mora i Levanta. Jednako tako, tijekom ovog razdoblja brojni se odvjetci obitelji Florio bilježe na najvišim položajima u prčanskoj gradskoj upravi i u crkvenom životu grada i Boke. Tako u vrijeme uspostave prve austrijske uprave u Boki (1797/1806.)

¹¹ Miloš I. Milošević, »Prilozi trgovačkim vezama bokeljskih pomoraca sa mletačkim tržištem.« *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 4 (1955): 77; N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 52; N. Čolak, *Hrvatski pomorski regesti*, sv. I: 438.

¹² N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 159-164, 315; Kruno Prijatelj, »Slikar Mihovil Florio.« *Stvaranje*, Cetinje, 18/1 (1963): 129-135; L. Čoralić, *Iz prošlosti Boke - odabrane teme*: 110; *Likovna enciklopedija Jugoslavije*, sv. I. Zagreb, 1984: 413. (tekst: Kruno Prijatelj); *Hrvatski biografski leksikon*, sv. IV. Zagreb, 1998: 304. (tekst: Kruno Prijatelj).

djeluje Frano Florio, jedan od tada najjačih prčanjskih i bokeljskih trgovaca te privremeni zastupnik (prokurator) prčanjske općine u Mlecima (1797. godine).¹³ U prvim desetljećima 19. stoljeća još je nekoliko istaknutih odvjeta obitelji Florio, zapaženih sudionika društvenog i crkvenog života u Prčanju. Godine 1810. dužnost prčanjskoga načelnika obnaša Tripo, a od 1805. do 1820. godine župnik u rodnom gradu je Marko Florio.¹⁴ Dvadesetih godina 19. stoljeća u pomorsko-trgovačkoj razmjeni diljem Sredozemlja zapaženi su kapetan Filip Florio, djelatan u Mlecima i u Trstu (sačuvan je jedan njegov portret, vlasništvo njegovih potomaka u Trstu),¹⁵ Antun Florio (vlasnik brika *Lo Spirito*)¹⁶ i Luka Florio (kapetan broda *Ovidio*, koji je 1820. godine stradao u napadu osmanlijskih gusara u Crnome moru).¹⁷

U vojno-pomorskoj službi vodeće ime obitelji Florio u 19. stoljeću zasigurno je Marko Eugen (1820-1906). Kao poručnik austrijske ratne flote sudjelovao je 1848. godine, zajedno s bratom Antonom, u pomorskoj blokadi Mletaka. Godine 1864. istaknuo se u bici kraj Helgolanda, a kao zapovjednik austrijske korvete *Erzherzog Friedrich* ušao je u stožer čuvenog austrijskog admirala Wilhelma von Tegetthoffa i sudjelovao 1866. godine u čuvenoj viškoj bici između austrijske i talijanske ratne mornarice (u bici je sudjelovao i Markov brat Gaetan, pomorski kapetan i zapovjednik pomoćnog broda *Stadium*, vlasništvo *Austrijskoga Lloyd*a). Za iskazane zasluge, a na prijedlog admirala Tegetthoffa, austrijski car odlikovao je Marka Eugena Leopoldovim redom za hrabrost. Godine 1880. dodijeljeno mu je nasljedno austrijsko viteštvo. Umirovljen je 1889. u činu kapetana bojnog broda te je tom prigodom promaknut u čin kontraadmirala. U njegovu je prčanjskom "palacu" bila smještena vrlo vrijedna zbirka predmeta i umjetnina vezanih za pomorstvo, a u njegovu se vlasništvu

¹³ Godine 1804. Frano Florio se bilježi i kao načelnik Prčanja. Kao jedan od najbogatijih trgovaca u Prčanju osobnim je financijskim sredstvima sudjelovao u izdržavanju austrijske vojske na području Prčanja. Vidi: K. Sbutega, »Jedan prilog historiji Prčanja.«: 128; N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 52, 55, 409.

¹⁴ N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 406, 409.

¹⁵ N. Luković, »Jedna zanimljiva galerija portreta pomorskih kapetana.« *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 16 (1968): 230; N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 430; Jovan J. Martinović, »Propadanje bokeljskih jedrenjaka duge plovidbe 1852-1902. godine.« *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 14 (1966): 163.

¹⁶ Milivoj Š. Milošević, »Bokeljski brigantini i brikovi.« *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 14 (1966): 61.

¹⁷ Luka Florio bilježi se i kao prčanjski načelnik (1839. godine). Vidi: N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 110, 409; N. Luković, »Posljednje razdoblje pomorstva Prčanja (1814-1890).«: 195.

(prema nekim navodima) nalazila srebrna stolna posudica koja je nekoć pripadala engleskom pjesniku lordu Byronu (kasnije darovana župnoj crkvi u Prčanju).¹⁸

Sredinom 19. stoljeća više se odvijetaka obitelji Florio spominje u Trstu, gradu u kojemu se tijekom ovog razdoblja odvija najveći dio pomorsko-trgovačke aktivnosti bokeljskih brodarara. Od oko 1840. godine u Trstu živi Marko Blaž Florio, jedan od prvih kapetana i nautičkih inspektora *Austrijskog Lloyd*a. Zaslужan je za uspostavljanje prvih parobrodarskih veza za Levant, Indiju, Kinu i Japan, a 1851. godine spasio je od opasnog nasukavanja u Dardanelima slavni brigantin *Splendido* prčanjskog kapetana Ive Visina.¹⁹ Četrdesetih godina 19. stoljeća u Trstu je aktivan Vicko Florio, vlasnik barka *Dom* (kasniji je vlasnik broda Stanislav Florio), čiji je kapetan bio Toma Florio.²⁰ Godine 1844. među prčanjskim brodarima vrela bilježe Aleksandra Florio, vlasnika brigantina *Irene* (nastradao u havariji u Crnome moru 1865. godine), a približno u isto vrijeme je Elizabeta Florio suvlasnica barkova *Otok* i *Beppi S.*²¹ Koncem 19. stoljeća zapažen je Augustin Florio (kapetan broda *Aida*), odlikovan od austrijskih vlasti za zasluge u spašavanju ribarskog brodića (bragoc) kraj Pule.²² Na prijelazu u 20. stoljeće i početkom istog stoljeća bilježimo još nekoliko zapaženijih odvijetaka obitelji Florio. U Trstu (1912. godine) djeluje Tripo Blažev, član povjerenstva za klasifikaciju brodova,²³ pomorski poduzetnik Tomo obnaša početkom 20. stoljeća (1905. godine) službu gradskog načelnika u Prčanju,²⁴ a Frano Florio je od 1876. do 1902. prčanjski župnik.²⁵ Naposljetku, u sklopu razmatranja broderske i trgovačke djelatnosti obitelji Florio u 19. st.

¹⁸ N. Luković, »Posljednje razdoblje pomorstva Prčanja (1814-1890).«: 200-201; N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 310; N. Luković, *Boka Kotorska*: 180; Radojka Janićijević, »Odlikovanja slavni Bokelja u prošlosti kao dokaz njihovih postignuća u pomorskom ratovanju, navigaciji, privredi i diplomatiji.« *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 52 (2004): 310; L. Čoralić, »Iz prošlosti Boke: prčanjska kapetanska obitelj Florio.«: 36; *Hrvatski biografski leksikon*, sv. IV. Zagreb, 1998: 302-303 (tekst: Tatjana Delibašić).

¹⁹ N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 122; L. Čoralić, »Iz prošlosti Boke: prčanjska kapetanska obitelj Florio.«: 36.

²⁰ J. Martinović, »Propadanje bokeljskih jedrenjaka duge plovidbe 1852-1902. godine.«: 165.

²¹ N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 426-427, 442-443, 444-445; J. Martinović, »Propadanje bokeljskih jedrenjaka duge plovidbe 1852-1902. godine.«: 175.

²² R. Janićijević, »Odlikovanja slavni Bokelja u prošlosti kao dokaz njihovih postignuća u pomorskom ratovanju, navigaciji, privredi i diplomatiji.«: 309.

²³ Anton Botrić, »Stogodišnjica klasifikacije brodova na našoj obali.« *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 10 (1962): 354.

²⁴ N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 410.

²⁵ N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 406.

Slika 2. Marko Eugen Florio (1820-1906),
kontraadmiral austrougarske ratne mornarice

(posebice u drugoj polovici toga stoljeća) neizostavno važno mjesto pripada Stanislavu,²⁶ Iliji i Tripu Florio, nastanjenima u Trstu. U cilju revitalizacije svoje brodarske flote ovi su članovi obitelji Florio sklopili poslovno udruženje s drugom istaknutom prčanjskom brodarskom obitelji - Visin. Godine 1860. to je poslovno udruženje imalo pet velikih brodova (putnički luksuzni jedrenjak *Libertas*, barkove *Neptun*, *Kolumbus*, *Milinka* i *Ljubinka*), a 1871/2. godine nabavljena su i tri čelična parobroda *Narenta*, *Risano* i *Timavo*. Zajedno s kapetanom Mihom Vučetićem iz Baošića osnovali su 1871. godine u Trstu parobrodarsko društvo *Adria* koje je, ne mogavši izdržati prejaku konkurenciju *Austrijskog Lloyda*, 1878. godine bilo prisiljeno prekinuti djelovanje, a preostale brodove od vlasnika je otkupio *Lloyd*.²⁷ Time je i na simboličan način, označen početak sutona i nestanka prčanskog pomorskog poduzetništva.

²⁶ Zanimljivo je spomenuti da je Stanislav Florio bio jedan od mecena hrvatskog kipara Ivana Rendića (1849-1932) tijekom njegova djelovanja u Trstu. Stanislavova kćer Olga bila je Rendićeva supruga. Vidi: N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 164.

²⁷ N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 122; N. Luković, »Posljednje razdoblje pomorstva Prčanja (1814-1890).«: 197; A. Botrić, »Pomorska privreda Prčanja u prošlosti.«: 84; L. Čoralić, »Iz prošlosti Boke: prčanska kapetanska obitelj Florio.«: 36.

Obitelj Florio i hrvatska bratovština Sv. Jurja i Tripuna u Mlecima

Povezanost odvjeta obitelji Florio s Mlecima (kasnije i s Trstom) u 18. i 19. stoljeću nepobitna je, i uvidom u njihovo pomorsko-trgovačko poslovanje, dobro potvrđena činjenica. U Mlecima je tada, više nego u prethodnim stoljećima, djelovala brojna, gospodarski snažna i društvenim ugledom vrlo zapažena zajednica bokeljskih iseljenika (privremeno ili trajno nastanjenih u gradu na lagunama) kao sastavni dio zajednice hrvatskih prekojadranskih iseljenika. Ponajprije su to bili odvjetc i vodećih brodarskih i trgovačkih obitelji iz Prčanja, Dobrote, Perasta i drugih bokeljskih gradića, koji upravo tada dostižu vrhunac svog gospodarskog prosperiteta i ugleda. O njima sam tijekom proteklih godina napisala više znanstvenih radova, nastojeći ukazati na raznovrsne oblike uključenosti i prinosa Bokelja hrvatskoj iseljeničkoj zajednici u metropoli Serenissime. Pri tome sam vrlo veliku istraživačku pozornost poklonila udjelu Bokelja u hrvatskoj bratovštini Sv. Jurja i Tripuna u Mlecima (*Scuola degli Schiavoni, Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone*), središnjoj bratimskoj udruzi za očuvanje etničkog i domovinskog identiteta prekojadranskih iseljenika zavičajem od istarskog sjevera do juga današnje Crne Gore.²⁸

Poput svojih brojnih sunarodnjaka iz Kotora, Dobrote, Perasta i Prčanja, i odvjetc i obitelji Florio, kako nam posvjedočuje gradivo pohranjeno u sjedištu bratovštine u Mlecima, imali su u 18. i 19. stoljeću zapaženu ulogu u radu te

²⁸ Usporedi neke radove: Lovorka Čoralić, »Iz prošlosti Boke: Dobrotski rodovi i Bratovština sv. Jurja i Tripuna u Mlecima (od XVII. do početka XIX. st.)«, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 42 (2000): 221-260; Lovorka Čoralić, »Iz prošlosti Boke: dobrotska obitelj Kamenarović i hrvatska bratovština Sv. Jurja i Tripuna u Mlecima«, *Povijesni prilozi* 22/25 (2003): 175-185; Lovorka Čoralić, »Iz prošlosti Boke: Peraštani i hrvatska bratovština Sv. Jurja i Tripuna u Mlecima«, *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 42 (2004): 273-292; Lovorka Čoralić, »Iseljenici iz grada Bara i hrvatska bratovština Sv. Jurja i Tripuna u Mlecima (XV.-XVII. stoljeće)«, *Hrvatska obzorja. Časopis Matice hrvatske Split* 14/1-4 (2006): 53-65. O povijesti bratovštine Sv. Jurja i Tripuna (osim u prethodnim radovima) usporedi i: Niko Luković, »Bratovština bokeljskih pomoraca sv. Đorđa i Tripuna u Mlecima«, *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 6 (1957): 33-43; Guido Perocco, *Carpaccio nella Scuola di S. Giorgio degli Schiavoni*. Venezia, 1964; Guido Perocco, *Guida alla Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone (detta San Giorgio degli Schiavoni)*. Venezia, 1984; Lovorka Čoralić, »Bratovština slavenskih doseljenika sv. Jurja i Tripuna u Veneciji. Izvori, historiografija i mogućnosti istraživanja«, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 27 (1994): 43-57; Lovorka Čoralić, »"Scuola della nation di Schiavoni" - hrvatska bratovština sv. Jurja i Tripuna u Mlecima«, *Povijesni prilozi* 18 (1999): 53-88; Lovorka Čoralić, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi: odabrane teme*. Zagreb, 2003: 159-210.

nacionalne bratimske udruge.²⁹ Kontinuirano ih pratimo kroz 18. stoljeće i početak 19. stoljeća (istraživanja su ponajprije i provedena za ovo vremensko razdoblje), a razvidno je da su neki članovi obitelji Florio obnašali vrlo prestižne i odgovorne dužnosti u upravnim tijelima bratovštine. Neki od ovih članova obitelji Florio već su spomenuti u prethodnom poglavlju, te su sljedeći podaci nadopuna saznanja o njihovu djelovanju u Mlecima, ali i o velikom ugledu tog prčanjskog pomorskog roda u kontekstu hrvatske zajednice u gradu na lagunama. Prvi podaci o udjelu članova obitelji Florio u hrvatskoj bratovštini u Mlecima zabilježeni su 1724. godine. Tada se kao njezini članovi, bez preciznijih podataka o dužnosti koju eventualno obnašaju u upravi udruge, izrijeком bilježe Paško Ilijin, Ilija Paškov i Marko Paškov Florio (potonji se kao član bilježi do pedesetih godina 18. stoljeća).³⁰ Brojnije i potpunije podatke o udjelu odvjetaka obitelji Florio u hrvatskoj bratovštini bilježimo od druge polovice 18. stoljeća. Prvi je takav primjer Petar Paškov, član bratovštine u dugom vremenskom razdoblju od 1767. do početka 19. stoljeća. Petar je obnašatelj cijelog niza manjih upravnih službi u bratovštini: član je vijeća *XII nuovi* (1772. i 1784.) i *VIII di XII di nazon* (1784.),³¹ jedan je od članova odbora nazvanog *X degani* (1770. i 1771.) i *degani di mezzo anno*³² (1769. i 1806.) te jedan od

²⁹ U radu je uporabljeno gradivo pohranjeno u Arhivu bratovštine Sv. Jurja i Tripuna (*Archivio della Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone*, dalje: ASD); knjige s godišnjih skupština bratovštine (*Capitolar della Veneranda Scuola dei SS. Giorgio e Trifone della Nation Dalmata*, dalje: *Capitolar*) i katastik bratovštine (*Cattastico della Scuola dei SS. Giorgio e Trifone della Nation Dalmata*, dalje: *Cattastico*).

³⁰ *Capitolar*, podaci uz navedene godine.

³¹ Uloga Odbora dvanaestorice (*XII di nazon*) nije podrobno razjašnjena u statutarnim odredbama hrvatske udruge. Riječ je vjerojatno o članovima koji su kao odbor predstavljali zajednicu s obzirom na njezino nacionalno obilježje. Katkad se u knjigama bratovštine taj odbor naziva *VIII di XII di nazon*, te kao "Odbor osmorice" i djeluje kao privremena zamjena za dužnosnike izabrane u puni sastav tog bratimskoga tijela. Osim "Odbora dvanaestorice" i "Odbora osmorice", godišnjaci bilježe i odbore pod imenom *XII vecchi* i *XII nuovi*, čija je služba, nepoznata u statutarnim odredbama, vjerojatno nalikovala radu spomenutih upravnih tijela bratovštine. Usporedi: Lovorka Čoralić, *U gradu Svetoga Marka: povijest hrvatske zajednice u Mlecima*. Zagreb, 2001: 236; L. Čoralić, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi: odabrane teme*: 179.

³² Služba odbora desetorice dekana (*X degani di tutto anno*) nije, osim vremena njihova izbora (druga nedjelja u prosincu), pobliže objašnjena. Usporedbom s istovrsnom službom objašnjenom u statutima drugih mletačkih (ali i dalmatinskih) gradova, može se s velikom sigurnošću pretpostaviti da je glavna zadaća dekana izvršenje odluka bratimske skupštine. Uobičajene dužnosti dekana odnose se i na nadzor crkvenog sjedišta i bratimskoga oltara, održavanje prostorija za okupljanje i sastajanje bratima, nabavu svećanih stijegova, procesijskih križeva i drugih liturgijskih predmeta, te na izravnu raspodjelu novčane pripomoći najugroženijim članovima zajednice. Usporedi: L. Čoralić, *U gradu Svetoga Marka: povijest hrvatske zajednice u Mlecima*: 235-236; L. Čoralić, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi: odabrane teme*: 178-179.

sindika³³ (1782/3., 1788., 1795., 1798., 1801., 1803/5., 1807.). Godine 1774. zabilježen je kao pisar (*scrivan*) u bratovštini, a od kraja sedamdesetih godina 18. stoljeća obnašatelj je najviših funkcija: 1779. nositelj je službe *guardian del matin*;³⁴ 1780. vikar (*vicario*),³⁵ a 1781. i 1790. godine predstojnik (*gastald, guardian grande, governador*)³⁶ u hrvatskoj bratimskoj udruzi.³⁷

Poput Petra Paškova, i Filip Florio je obnašao članstvo u upravnim tijelima hrvatske bratovštine u Mlecima tijekom više desetljeća. Taj se pomorski poduzetnik i trgovac, nastanjen u gradu na lagunama u desetljećima prije i poslije pada Serenissime, bilježi kao član Velikoga vijeća (*Capitolo grande, Consiglio generale*) od 1776. godine do kasnih tridesetih godina 19. stoljeća. Početkom 19. stoljeća nositelj je funkcije *X degani* (1801.) i bratimski pisar (1803.), a od

³³ Dužnost sindika (*III sindaci*), poznata u drugim bratovštinama pod imenom nuncija ili glasnika, sadržavala je obvezu obavješćivanja članova o svim važnim događajima i odlukama koji su vezani uz djelovanje udruge. Sindici su poglavito imali zadatak obavijestiti sve članove o smrti nekog bratima, posjećivati bolesne članove i skrbiti o njima te navrijeme pripremiti i odaslati pozive za središnju skupštinu i redovne sjednice. Usporedi: L. Čoralić, *U gradu Svetoga Marka: povijest hrvatske zajednice u Mlecima*: 236; L. Čoralić, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi: odabrane teme*: 179.

³⁴ *Guardian del matin* treći je po redu službenik u najvišem upravnom tijelu bratovštine (*bancalia*). Ta je funkcija prethodila postizanju časti vikara i predstojnika bratovštine. Usporedi: L. Čoralić, *U gradu Svetoga Marka: povijest hrvatske zajednice u Mlecima*: 235; L. Čoralić, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi: odabrane teme*: 178.

³⁵ Vikar (*vicario*) je zamjenjivao predstojnika bratovštine u danima njegove odsutnosti. Služba vikara neposredna je stepenica pred postizanje najviše časti u bratovštini, te se mnogi vikari nakon isteka mandata spominju u svojstvu predstojnika. Usporedi: L. Čoralić, *U gradu Svetoga Marka: povijest hrvatske zajednice u Mlecima*: 235; L. Čoralić, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi: odabrane teme*: 177-178.

³⁶ Obveze predstojnika sastojale su se u vodećoj ulozi prilikom prebivanja bogoslužju, u određivanju i razdiobi novčanih svota upućenih za zbrinjavanje ili pokop siromašnih članova te za isplatu miraza (ili pristupnine u samostan) djevojkama iz siromašnijih obitelji. Predstojnik je bio obvezatan redovito nazočiti posljednjem ispraćaju pokojnog bratima, posjećivati svakog bolesnog člana zajednice i na trošak udruge skrbiti o njemu. Nadzirao je financijsko poslovanje bratovštine, posebice pazeći da se bez suglasnosti Velikoga vijeća ne prekorače godišnje mogućnosti i troškovi ne premaše zalihe bratimske riznice. Njegova je dužnost trajala jednu godinu. Nakon toga, moralo je proći najmanje dvije godine da bi ista osoba ponovno mogla obnašati prethodnu dužnost. Prilikom izbora novog predstojnika stari je *gastald*, uoči isteka mandata, držao kratak svečani govor kojim se simbolično obavljala primopredaja dužnosti. Dostojanstvo predstojnika morao je poštivati svaki član, te je za bratime koji su se prema njemu nedolično ponašali propisana stroga kazna koja je mogla završiti i trajnim isključivanjem. Usporedi: L. Čoralić, *U gradu Svetoga Marka: povijest hrvatske zajednice u Mlecima*: 233-234; L. Čoralić, *Hrvatski prinosi mletačkoj kulturi: odabrane teme*: 175-177.

³⁷ *Capitolar*, podaci uz navedene godine. Vidi i: G. Perocco, *Carpaccio nella Scuola di S. Giorgio degli Schiavoni*: 235.

1831. do 1836. godine je, zajedno sa Šibenčaninom Nikolom Zechom Mišćevićem i Dobročaninom Markom Ivanovićem, obnašao čast predstojnika udruge.³⁸ Sličan put napredovanja u hijerarhiji dužnosti u bratovštini imao je i Ivan (Ivo) Florio, član Velikoga vijeća od 1784. do 1806. godine. Tijekom osamdesetih i devedesetih godina 18. stoljeća obnašatelj je dužnosti u nižim upravnim strukturama udruge (član odbora *X degani* 1783., 1799. i 1800.; *degan di mezzo anno* 1799.; član odbora *VIII di XII di nazione* 1790., 1796. te potom 1803. i 1806.; član odbora *XII nuovi* 1790.; član odbora *XII vecchi* 1797.; pisar 1795/6.). Ivan se posljednjih godina 18. stoljeća i u prvim godinama 19. stoljeća bilježi kao nositelj triju vodećih dužnosti (*bancalia*) u upravi: *guardian del matin* je 1797., vikar je 1798/9. godine, a dužnost predstojnika bratovštine obnaša 1802. godine.³⁹

Približno u isto vrijeme (kraj 18. stoljeća i početak 19. stoljeća) zabilježen je i učestali udio drugih članova obitelji Florio u hrvatskoj nacionalnoj bratovštini u Mlecima. Kao član bratovštine i njezina Velikog vijeća od 1787. do početka 19. stoljeća zabilježen je Matija Florio. Godine 1788/9. obnašatelj je službe u odboru *degan di mezzo anno*, dekan je u četiri mandatna razdoblja od 1792. do 1799. godine, član odbora *VIII di XII di nazione* (1790.), *XII nuovi* (1790.), *XII vecchi* (1791.) i *XII di nazione* (1797.) te pisar 1796. i 1797. godine. Iako je zabilježen kao dužnosnik druge i treće funkcije po prestižu u bratovštini (*guardian del matin* 1799. te vikar 1800/1. godine), prema dostupnim podacima Matija nikada nije obnašao sljedeću i značajem najvišu čast u udruzi - dužnost njezina predstojnika.⁴⁰ Naposljetku, početkom 19. stoljeća, dokle i seže najveći dio ovog istraživanja, aktivnu ulogu u bratovštini imala su još dva člana prčanjnske obitelji Florio: Aleksandar (član bratovštine i Velikog vijeća od 1802. do 1806. godine; član odbora *X degani* 1802. i 1806. godine; *degan di mezzo anno* 1803., te član odbora *VIII di XII di nazione* 1804. i 1805. godine) i Juraj Florio (Član Velikog vijeća bratovštine 1804. godine).⁴¹

³⁸ *Capitolari*, podaci uz navedene godine; G. Perocco, *Carpaccio nella Scuola di S. Giorgio degli Schiavoni*: 235.

³⁹ Uz navedene dužnosti, Ivan Florio bilježi se i kao sindik bratovštine od 1805. do 1807. godine (*Capitolari*, podaci uz navedene godine; G. Perocco, *Carpaccio nella Scuola di S. Giorgio degli Schiavoni*: 235).

⁴⁰ *Capitolari*, podaci uz navedene godine.

⁴¹ *Capitolari*, podaci uz navedene godine. Ovdje je potrebno napomenuti da su istraživanja udjela Hrvata u bratovštini Sv. Jurja i Tripuna ponajprije provedena za 18. stoljeće te za početne godine 19. stoljeća. Dodatna istraživanja u tamošnjoj pismohrani zasigurno bi iznjedrila još niz novih podataka kako o ovdje spomenutim, tako i o drugim članovima obitelji Florio.

* * *

Arhivski podaci, kao i saznanja iz historiografije, nepobitno posvjedočuju iznimnu ulogu prčanjске obitelji Florio u gospodarskoj (pomorsko-trgovačkoj), društvenoj i kulturnoj povijesti Boke, ali i šireg područja Jadrana. Možda su najrječitija posvjedočenja ugleda, gospodarske snage i kulture življenja članova ove obitelji njihov “palac” u Prčanju (danas tek djelomično sačuvan) i salon obitelji Florio, danas dobrim dijelom sastavni dio postava Pomorskoga muzeja u Kotoru. Kuća Florio, primjer graditeljstva namijenjena bokeljskim kapetanima i parunima brodova s kraja 18. stoljeća i početka 19. stoljeća, dičila se otmjenim raskošnim kapetanskim salonima načinjenima po uzoru na uređenje onodobnih mletačkih palača. Salone su ukrašavali monumentalni slikarski prizori iz Staroga zavjeta (rad Francesca Potenze s kraja 18. stoljeća ili s početka 19. stoljeća); strop je, kao i u brojnim drugim kapetanskim “palacima”, bio ukrašen pozlaćenim štukaturama u sredini kojih se nalazio grb obitelji Florio (po dva ljiljana u gornjem i donjem polju), a posebnu vrijednost salonima su davale zbirke predmeta (pomorskih, umjetničkih) koje su pripadale posebno zaslužnim članovima obitelji (primjerice, zbirka predmeta iz Viške bitke, koja je pripadala austrijskom pomorskom časniku Marku Eugenu Floriju). Palača Florio imala je, također po uzoru na druge imućne bokeljske obitelji, u svojem vrtu obiteljsku kapelicu posvećenu Marijinu Pohođenju (kraj 18. stoljeća), a na njezinu se oltaru nalazila slika Blažene Djevice Marije načinjena na dasci u italo-bizantskom stilu.⁴² Svi ovi podaci, uz saznanje o brojnim darovnicama obitelji Florio prčanjскоj župnoj crkvi, vrijedan i nepobitan dokaz o njezinu bogatstvu, ugledu i visokoj razini osobne materijalne kulture.

Prčanjски rod Florio svojom osobnom, obiteljskom poviješću zrcali razdoblja nastanka, razvoja, uspona, ali i nepovratnog opadanja prčanjскоg i bokeljskog brodarstva. Brojni vlasnici i kapetani brodova, uspješni i bogati trgovački poduzetnici i mecene sakralnih zdanja u zavičaju, članovi obitelji Florio posvjedočuju o iznimnosti bokeljskog pomorstva, ali i o mjestu i ulozi Bokelja u povijesti hrvatske zajednice u Mlecima i Trstu. Podaci o udjelu odvjetaка obitelji Florio u hrvatskoj bratovštini Sv. Jurja i Tripuna u Mlecima upravo su jedan takav, vrelima dobro potvrđen primjer.

⁴² Usporedi: N. Luković, *Prčanj: historijsko-estetski prikaz*: 368; N. Luković, *Boka Kotorska*: 186; A. Mažibradić, »Prčanj - biser u riznici Boke.«: 41. Posebno vidi: Mileva Vujošević, »Salon kapetanske porodice Florio iz Prčanja.« *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* 31-32 (1983-1984): 185-189.

Slika 3. Župna crkva Blažene Djevice Marije u Prčanju

O povijesti obitelji Florio, kao i o povijesti drugih prčanjaskih (i dobrotskih i peraških) pomorsko-trgovačkih obitelji, može se napisati još cijeli niz znanstvenih studija, rasprava i monografskih djela. Ta problematika, toliko neizostavno i jasno prožeta hrvatskom poviješću i kulturom, to bez ikakve dvojbe i zavređuje.

FROM THE HISTORY OF BOKA: FLORIO FAMILY FROM PRČANJ

LOVORKA ČORALIĆ

Summary

In the eighteenth and nineteenth centuries, the Florio family was among the leading families of shipowners and traders in Prčanj, Boka Kotorska (The Bay of Kotor). Their prominent members contributed to the development of lively economic and cultural ties between the two Adriatic coasts. Based on the available historiographic material, as well as archive sources from the Historical Archives in Kotor and the Archives of the Confraternity of *SS Giorgio e Trifone* in Venice, this article aims to trace the lives and activities of certain members of the Florio family. Main emphasis is placed on their participation in the shipping and maritime commerce of Boka, and broader of the Adriatic, but also their role in the social, economic and cultural history of Prčanj. A separate section deals with the participation of the Florios in the Croatian Confraternity of *SS Giorgio e Trifone* in Venice, around which most of Croatian immigrants gathered. The author concludes that the sea- and trade-oriented families of Boka represent a most resourceful research topic, the aspects of which are still understudied and moderately evaluated.